

BEMUTATKOZIK A TÖRTÉNETTUDOMÁNYI ÉS FILOZÓFIAI INTÉZET

konferencia , 2011. november 14.
(helyszín: Nyíregyházi Főiskola , C épület 113. terem)

Program, absztraktok:

11.30: Köszöntő, megnyitó: *Prof. Dr. Jánosi Zoltán* rektor, *Dr. Kiss Lajos András* intézetigazgató

délelőtti szekció

Levezető elnök: *Dr. Kiss Lajos András* intézetigazgató

11.40–12.00: **Buhály Attila:** *A Meher kapusától Ayanisig. Istenlisták Urartuban*

Urartu történetének és vallási életének egyik legjelentősebb forrása az ún. Meher Kapısı– felirat, amely egy terjedelmes istenlistát is tartalmaz. Tekintve, hogy a felirat az urartui állam történetének korai időszakára tehető, a szakirodalom kimondva–kimondatlanul is valamiféle kanonizációs folyamat állomásaként tekintett a felírra. Már jópár évtizeddel ezelőtt felmerült ugyanakkor az a nézőpont is, amely a listára mint egyfajta „térképre” tekintett, nevezetesen, hogy az istenlista legalább részben azoknak a területeknek a jelzése is, amelyekre a friss urartui állam igényt formált a Kr.e. 9. század végén. Az utóbbi időkben azonban számos olyan felirat vagy felirattöredék került napvilágra (Ayanis, Gövelek), amelyek maguk is kisebb–nagyobb istenlistákat tartalmaznak, ellentmondva ebből a szempontból a Meher Kapısı unikális voltának. Az előadás témája ezeknek az „ellentmondásoknak” a tisztázása, illetve annak a bemutatása, hogy hogyan módosítják az újabban talált feliratok az urartui istenvilágról eddig ismert képünket.

12.00–12.20: **Óbis Hajnalka:** *Katonai erények vagy a szerzetesség szentsége? – Életforma és ideálok konfliktusai a késő antik római társadalomban Augustinus levelezése alapján*

A hippói püspök levelezése különleges fontossággal rendelkezik történeti nézőpontból is, mivel e levelek azt mutatják, hogy szerzőjük tevékenyen részt vett korának eseményeiben és értékes információkat szolgáltatnak számunkra a IV–V. századi Africa provincia életéről. A társadalmi

feszültségek és konfliktusok kontextusában folyik a levelekben az az erkölcsi nevelés a püspök részéről, amely révén az antik római erények a keresztény erkölcsfelfogás szempontjai alapján újradefiniálódnak, az igazságosság, megfontoltság, mértékletesség és bátorság gyakorlása a hit, a remény és a könyörületesség keresztény erényeivel kapcsolódik össze. A levelekben található esetek és a hozzájuk kapcsolódó érvrendszer feltárása az augustinusi erényfelfogás egy lehetséges értelmezési módját adja a társadalmi szerepek és elvárások, az ideális keresztény életforma szempontjából.

12.20–12.40: **Aszalós Éva:** *A Tudor–kori Anglia külpolitikája*

Kutatási területem a Tudor–kori Anglia külpolitikája, különös tekintettel az angol–skót kapcsolatokra VIII. Henrik uralkodása alatt. Az állami okiratgyűjtemény (Foreign Series X. és XI.) dokumentumait értékelve az angol–skót és az angol–francia kapcsolatok összefüggéseit vizsgáltam. I. Erzsébet uralkodása alatt már lezártam az 1585–1603 közötti időszakra vonatkozóan a Titkos Tanácsban kibontakozó frakcióharcok és az angol–spanyol kapcsolatok közötti összefüggések vizsgálatát. Jelenleg ugyanezt a kérdést tanulmányozom az 1558–1568 közötti időszakra vonatkozóan. Ebből a témából 2012 tavaszára tanulmányt szeretnék készíteni.

12.40–13.00: Vita, hozzászólások

I. délutáni szekció

Levezető elnök: *Dr. Reszler Gábor* intézetigazgató–helyettes

14.00–14.20: **Mester Béla:** *A magyar filozófiai nyilvánosság szerkezetváltása a XVIII–XIX. század fordulóján*

A címben jelzett időszakban áll át a magyar filozófiai élet a latin nyelvről a magyarra. A nyelvváltás egyben a célközönség megváltozását is jelenti: a csupán a legszűkebb szakmai köröket érintő, ám összeurópai hallgatóság helyett társadalmilag jóval szélesebb körű, ám a magyar nyelven olvasók közönségre számíthatnak az anyanyelű filozófiát választó újabb nemzedékek. A nyelv és a közönség megváltozása befolyásolja a létrejött írások stílusát, műfaját és a filozófus témaválasztását is. Érdekes filozófiatörténeti vizsgálat alapjául szolgálhat, hogy a nyelvváltás korszakhatára nagyjából két egyenlő szakaszra osztja a magyar Kant–vitát (1792–1822), egyben e vita főbb szereplőinek életművét. Előadásomban a vita anti–kantianus kulcsfigurájának, Rozgonyi József sárospataki professzornak a műveit vizsgálom meg a nyelv– és közönségváltás szempontjából, bemutatván a szerzőnek a kommunikációs szerkezetváltásra való reflexióit.

14.20–14.40: **Szoboszlay György:** *A büntetőjog elmélete és gyakorlata a XVIII. századi Szabolcs vármegyében*

Az előadó, doktori disszertációjának továbbfejlesztéseként, a XVIII. századi hazai büntetőjogi praxisra nagy hatást gyakorló törvénykönyvek, jogi kézikönyvek (*Praxis Criminalis, Jurisprudentia Practica, Jurisprudentia Criminalis, Sanctio Criminalis Josephina*, stb.) használatba vételének, elterjedésének folyamatát vizsgálja a század szabolcsi (vármegyei és mezővárosi) büntetőperes anyagán.

14.40–15.00: **Oláhné Szirota Szilvia:** *A dualizmus kori törvényhozás*

Társadalom–, és politikatörténeti vizsgálódások által mutatom be a XIX. században létrehozott polgári állam törvényhozását. Az interdiszciplináris megközelítés természetesen csakis sokrétű forrásanyag felhasználásával lehetséges. Munkám elkészítéséhez elsősorban a korabeli sajtó anya-

gát és a könyvkiadás termékeit vizsgáltam át, a lehető legnagyobb sokszínűsége törekedve. Áttekintettem a korabeli országgyűlési jegyzőkönyveket. A magyar önálló államiság a dualista állam keretei között valósult meg, melyben jelentős szerepet játszott az éles politikai harcok terepét képező országgyűlés.

15.00–15.20: **Fazekas Rózsa:** *Károlyi György élete és munkássága. Eredmények és tervek*
Károlyi György (1802–1877) az 1820-as évek végén formálódó reform–arisztokrata csoport kevésbé ismert tagja. Aktívan részt vett minden fontos reformkori vállalkozásban, amely a fennálló viszonyok modernizálását szolgálta. Károlyi György nem volt vezéregyéniség, nem volt jó szónok egy olyan korban, amikor ez a vezető szerep egyik nélkülözhetetlen kellékének számított. A fiatal reform–arisztokraták azon köréhez tartozott, akiktől távol állt a programadás, annak körvonalazása, hogy hogyan lehetne felzárkózni a fejlett európai országokhoz. A téma kutatásához a legfontosabb források a Magyar Országos Levéltárban találhatóak. A mintegy 13 folyóméternyi irategyüttes lehetővé teszi Károlyi György politikai és közéleti tevékenységének, valamint élet- és gondolkodásmódjának a megismerését.

15.20–15.40: Vita, hozzászólások

II. délutáni szekció

Levezető elnök: *Dr. Buhály Attila*

16.00–16.20: **Jakab András:** *A pályakezdő Barta János és a kortárs filozófia. Egy fejezet Heidegger magyarországi fogadtatásának történetéből 2. rész (Barta János születésének 110. évfordulójára)*

A 20. századi német filozófus gondolatainak hazai recepciótörténetével több tanulmányban foglalkoztam az elmúlt években. Az előadás ebbe a gondolatkörbe illeszkedve vizsgálja a magyar szellemi élet egy jelentős alakjának, az irodalomtörténész és neves esztéta, Barta János pályakezdésének összefüggésében Heidegger magyarországi fogadtatását, hiszen amint az közismert Barta volt az egyik első értő ismertetője a német filozófusnak. Az előadás közvetlen előzménye a Nyíregyházi Főiskola GTK Inventárium 2008. évi számában közzétett azonos című tanulmányom.

16.20–16.40: **Reszler Gábor:** *A tér- és társadalomszerkezet 20. századi változásainak kutathatósága – Nyíregyháza ún. energikus pontjai a múlt században*

A társadalmi rétegek térbeli elhelyezkedésének és térhasználatának a vizsgálata a mindennapi élet kutatásának egyik területe. Komplex közelítési módot igényel, a történettudomány módszerei mellett támaszkodik többek között a történeti földrajz és a néprajz, a szociológia és a történeti antropológia megállapításaira. Nyíregyháza lassan polgárosodó társadalma a XIX–XX. század fordulójára megteremtette azt az épített környezetet, amelyik napjainkban is alapvetően meghatározza a városközpont arculatát. Melyek voltak ennek a térbeli elrendeződésnek a társadalmi presztízs által legértékesebbnek tartott pontjai és ezek az ún. energikus pontok hogyan változtak térben és időben a XX. század folyamán? Milyen források bevonásával lehet a legárnyaltabban ezeket a változásokat nyomon követni, bemutatni? Ezek a kutatómunka alapvető felvetései.

16.40–17.00: **Kiss Lajos András:** *A szélsőségek kora*

Eric Hobsbawm és Giorgio Agamben szerint a huszadik század történelmének egyik legnagyobb paradoxonja abban foglalható össze, hogy szinte természetessé (olykor normává) lettek a szélsőségek legkülönbözőbb formái, mint például a homo sacer (az emberi fajból kirekesztett „ember”,

tehát a zsidó, az osztályellenség) kivételes alakja, s ezzel eltörlődött a normális/abnormális megkülönböztetésének lehetősége is. A nyugati kultúrából immár végképp eltűnt az a zsinórmérték, amelyhez viszonyítva meg tudnánk határozni a zavarok, a paralízisek, az antinómiák, a kollapszusok, a kinövések, a mutációk mértékét és minőségét. Az előadás központjában tehát egy lehetetlen kor lehetséges értelmezési állnak.

17.00–17.20: **Trembeczki István:** *A történelem „nagy narratíváinak” tanulságai*

A XX. század utolsó negyedében is születtek a történelem minél nagyobb területét átfogó elméletek, amelyek Kant, Hegel, Comte, Marx és Spengler történetfilozófiájának újraértelmezésével alapvető összefüggéseket láttatnak meg. Fukuyama, Huntington, Wallerstein, Kennedy és Diamond nézeteinek összehasonlítása, elemzése révén –elméleteik ellentétes pontjait nem negligálva– véleményünk szerint megalkotható egy szintézis, mely megpróbálja összegezni a fentebbi történelemelméletek tanulságait. A szintézis nem nélkülözi a kulturális antropológia és a nemzetközi kapcsolatok néhány elméletének felhasználását sem. Újszerűségét az ember – történelem – környezet kapcsolat bemutatása és interpretációja adja.

17.20–17.40: Vita, hozzászólások

Kb.17.40: Zárszó